

Richard Sobotka

MIZEJÍCÍ HISTORIE

*(Jakšíkova usedlost v Pivovarské ulici (vpravo),
poč. 20. stol. Neznámý malíř.)*

Hospodářská usedlost
Václava a Anny Jakšíkových
Pivovarská ulice č. p. 18
Rožnov pod Radhoštěm

2016

Vyšlo v rámci projektu tvůrčí skupiny seniorů
„Město v mé paměti“
při Městské knihovně
v Rožnově pod Radhoštěm.

Vychází pod záštitou Obce spisovatelů Praha.

Co paměť sahá byl v dávné minulosti Rožnov dřevěný. Také měšťanské domy usazené na rynku. Obytné domy a hospodářská stavení budovali osadníci z materiálu nejdostupnějšího - ze dřeva. Popěvek z té doby *Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko...* je dobře známý až po dnešní dny. Tak tomu bylo do druhé poloviny 19. století, kdy namísto dřevěných byla stavěna obydlí z pevné materie, odolné především proti požáru.

Postupem času, zejména s dynamickým nástupem průmyslu, se změnil životní styl a město se po všech stránkách modernizovalo. Dřevěné časy tak podnes připomíná už jen několik dřevěnic roztroušených po okraji města a od roku 1925 pak zejména expozice lidové architektury ve Valašském muzeu v přírodě.

Lidé usazení v údolí pod Radhoštěm se živilí převážně zemědělstvím. Na zemědělství byly orientovány také měšťanské domy. Původně měl každý měšťanský dům na rynku své hospodářství. Pro větší pohodlí byl dobytek ustájený v přední části domu. Po návratu z pastvy byl při dojení uvazován pod podloubím.

V přední části domu byla směrem k rynku také hnojiště, ta se o církevních svátcích zakrývala chvojím a krášlila květinami.

Rožnovské náměstí v závěru 19. století.

V době, kdy se o rodu Jakšíkových, usazených v Rožnově, objevují první písemné záznamy, měli rožnovské panství v držení Žerotínové, větev meziříčská. V letech 1557–1602 to byl Bernard. Usadil se na zámku v Meziříčí a psával se: *Bernard z Zierotina a na Mezerziezi nad rzekau Becwau, pan a prawey diedicz panstwi Roznowskiego a Mezerziczkeho.*

Bernard vykonal pro panství mnohem víc než jeho předchůdci. Nařízeními zaváděl řád a po-

řádek. Tak například to bylo přikázání o pořádku a čistotě ve městě, o vaření a nálevu piva, ale také co se kořalečníků týká: *Každý hospodář má, když k němu někdo na pití přijde, zbroj jemu vzít i sekyry; rytířům však zbroj brát se nemá.*

Erb pánů ze Žerotína.

Rožnovské panství, které bylo za předchozích majitelů zanedbáváno, Bernard ze Žerotína uspořádal, založil nová gruntovní registra, vydal artikule cechů. Mimo jiné zřídil i tovaryšstvo meďařů.

Rožnov byl malé město. Roku 1516 měl spolu s navazující obcí Tylovice jen 32 usedlostí. V období let 1790–1900 se v Rožnově počet domů zvýšil z 272 na 470 a počet obyvatel z 2 275 na 3 011 (1 407 mužů a 1 604 žen) - a tento počet se ustálil na dalších padesát let. V roce 1900 bylo v Rožnově podle náboženského vyznání 2 939 katolíků, 1 evangelík augsburského vyznání, 45 evangelíků helvétského vyznání, 26 Židů. Podle národnosti bylo v Ro-

žnově v roce 1900 celkem 2 939 Čechů, 13 Němců, 26 Židů. V roce 1950 měl Rožnov 4 056 obyvatel a 811 domů. V roce 2001 to bylo 17 889 obyvatel a 2 103 domů.

Od roku 1796 je v Rožnově zaznamenán vznik klimatických lázní. Ty dosáhly největšího rozmachu na přelomu 19. a 20. století, kdy do Rožnova přijížděly až tři tisíce letních hostů.

K první větší proměně města došlo po roce 1820, kdy byly, podle nařízení správce panství Josefa Viléma Drob-

Někdejší lázeňství připomínali po roce 2000 pracovníci městské knihovny.

níka, přemístěny chlévy u měšťanských domů postavených kolem náměstí do zadní části objektu a hnojiště do zahrad, aby městečko s rozmáhajícími se klimatickými lázněmi nabylo pěknějšího vzhledu. Lázeňství přetrvalo v čase první světové i druhé světové války. Definitivně zaniklo až v roce 1950.

Ve druhé polovině 20. století se začal měnit způsob obživy obyvatelstva. Politická rozhodnutí a rozvoj průmyslu předznamenaly změnu v zemědělské výrobě. Po roce 1948 došlo ke kolektivizaci zemědělství a k zakládání jednotných zemědělských družstev, k omezení a posléze k zániku soukromého zemědělství.

Původní Jakšíkův dům před přestavbou v roce 1970.

Jakšíkovo hospodářství se jako jediné této proměny neúčastnilo a zůstalo po celou dobu v rukou soukromého zemědělce. Zaniklo i s celou usedlostí až v roce 2008 po smrti hospodáře Václava Jakšíka, (zemřel roku 2004), a po smr-

ti jeho ženy Anny, (zemřela roku 2007).

Jakšíkův dům po přestavbě v roce 1970.

Jakšíkova hospodářská usedlost č. p. 18 v Pivovarské ulici byla poslední z hospodářských usedlostí v centru města Rožnova, nacházela se pouhých dvě stě metrů od náměstí.

Po levé straně Jakšíkova stavení původně stály tři další domky. V dřevěném žil tehdejší místní varhaník Ludvík Šašina. Ve zděném domku byla kovárna. Třetí domek, rovněž dřevěný, obývali Hlucháňovi a říkalo se tam Na splávku, protože kolem protékala odbočka struhy. V 60. letech 20. století zmíněná tři stavení zanikla. Na jejich místě bylo vybudováno

parkoviště.

Jakšíkova usedlost byla po roce 2000 stísněna jihozápadním obchvatem a novou zástavbou.

Nejstarší zmínka o Jakšíkově usedlosti sahá až do roku 1560, kdy je v rodinné kronice uveden Jakub Jakšík.

V 16. století už byl rod Jakšíků v Rožnově pevně usazený na hospodářské usedlosti č. p. 18.

Roku 1614 převzal hospodářství Jan Jakšík, pak roku 1651 Martin, roku 1712 následoval Andreas, Georg 1742, Jan 1764 a Michal roku 1801.

Na přelomu 19. a 20. století pak hospodařil na Jakšíkově usedlosti Benjamin (1842-1913). Hospodářství po něm zdědil jeho syn Michal (1870-1954), který měl za ženu Barboru (1882-1958).

Michalovi a Barboře se narodilo celkem osm dětí, z nich se dospělého věku dožily jen tři.

V roce 1913 se narodil syn Václav, poslední hospodář na Jakšíkově usedlosti.

Václav Jakšík v roce 1940.

Hospodářská usedlost Jakšíkových se nacházela na jihozápadním okraji města Rožnova. Venkovní stěny obytného stavení, stodoly, stáje a vysoký deskový plot celou usedlost vůči okolnímu světu zcela uzavíraly.

Umístění zemědělské usedlosti na periferii tehdejšího městečka umožňovalo snadnější dosažitelnost zeměděl-

ských pozemků, které měli Jakšíkovi roztroušené na několika místech v okolí města.

Poblíž Jakšíkovy usedlosti se nacházel kostel. Náměstí s obchody a úřady byly jen o kousek dál.

Jakšíkovou usedlostí město na jihozápadním okraji nekončilo. Nádražní ulice tvořila důležitou vstupní komunikaci, zejména v časech klimatického lázeňství, kudy o letní sezóně proudily do centra stovky lázeňských hostů. Prostor mezi říčkou Hážovkou a řekou Bečvou, zvaný tehdy V okružku, patřil k původnímu osídlení města. Od poloviny 17. století se zde nacházela nejstarší průmyslová zařízení na území Rožnova – papírna a od počátku 18. století také pivovar.

V čase posledního hospodáře Václava Jakšíka existovala zemědělská usedlost na tomto místě už více jak 400 let.

„Kolem naší hospodářské usedlosti vedla nejstarší ulice, tak zvaná Pivovarská,“ vzpomínal Václav Jakšík. „Protože se v nedalekém pivovaru vařilo pivo, chodili tam lidé jednou týdně s kbelíky na mláto pro drůbež. Právě od toho dostala ulice název.“

Jakšíkova usedlost kolem roku 2000.

„Narodil jsem se v této chalupě číslo popisné 18 v Pivovarské ulici. Bylo to jedno z nejstarších stavení v Rožnově,“ vzpomínal Václav Jakšík. „Z devíti dětí jsem byl šestý. Pět jich umřelo přede mnou. Kromě mne se dospělosti dočkali také mladší sourozenci Ludmila a Vojtěch.“

O úmrtí dětí v rodině Michala Jakšíka, číslo domu 18 v obci Rožnov pod Radhoštěm, politického okresu Valašské Meziříčí, byl pečlivě veden *Rodinný výkaz*. Je v něm zaznamenáno jméno a příjmení člena rodiny, domovská příslušnost, v tomto případě Rožnov pod Radhoštěm. Den a místo narození, povolání, den, rok a místo úmrtí.

Úřední doklad byl vystaven 11. dubna 1934 pro žadatele Václava Jakšíka. Dokument má

kulaté razítko obce a také farního úřadu. Podpisem doklad stvrdili starosta obce František Doležal a správce matrik farář Josef Seget.

V Rodinném výkazu je jako otec dětí uveden Michal Jakšík, domovská příslušnost Rožnov pod Radhoštěm, narozen 22. 10. 1870, rolník. Matka dětí Barbora, rozená Klímková, narozena 3. 6. 1882, Dolní Bečva, jeho manželka.

Jejich prvních pět dětí, všechny narozeny v Rožnově pod Radhoštěm, zemřelo:

Jaroslav Jakšík 9. 4. 1905 – 19. 3. 1906. Michal Jakšík 26. 7. 1906 – 14. 5. 1907. Kamil Jakšík 14. 7. 1908 – 5. 2. 1918. Marie Jakšíková, 20. 12. 1909 – 5. 9. 1910. Božena Jakšíková 21. 5. 1912 – 25. 3. 1913.

Čtyři z těchto dětí se nedožily jednoho roku. Výjimkou byl Kamil, který zemřel před dosažením desátého roku života, i tak většinu svých dětských let prožil ve strastiplném období první světové války.

„Pak jsem byl s umřením na řadě já a neměl jsem k tomu daleko,” vzpomínal Václav Jakšík. „Dostal jsem zapálení. Dva doktoři ke mně chodili, doktor Váša a ještě hutiský doktor. Deset dní mne drželi v narkóze. Doktor povídal, jak mi

později vyprávěla moje matka, že jestli vyžiju, že ze mne beztak nic nebude. Takovou jsem měl naději do života.“

Navzdory tomu se Václav Jakšík dožil 91 let.

V letech 1927-1928 navštěvoval Václav Jakšík zemědělskou školu v Rožnově, obor zahradnictví a ovocnářství.

„To bylo ještě za ředitele Emanuela Vencla. Byl to dobrý ředitel a skvělý učitel,“ uvedl Václav Jakšík. „Jeho syn měl autobusovou dopravu na Horní Bečvu. V době, kdy jsem navštěvoval zemědělskou školu, byla velmi tuhá zima, až 35 stupňů mrazu. Díval jsem se oknem třídy jak na nádraží vyhřívají lokomotivy.“

Po absolvování školy jsem pracoval doma v hospodářství.

Když si v roce 1997 připomínala rožnovská zemědělská škola sté výročí svého založení, pozvali také mne jako nejstaršího žáka. V knize vydané k tomuto výročí jsem uveden v seznamu žáků.“

Rožnovská Hospodářská škola v době, kdy ji Václav Jakšík navštěvoval jako student.

Michal Jakšík byl vyučeným pekařem, vyučil se v Jičíně. Dížku měl v jizbě. Pokaždé, když se chleba pekl, míchal už od časného rána těsto. Když bylo vykynuté, válela těsto jeho žena Barbora, ukládala na okříanky a sázela do pece.

Chleba pekli každých čtrnáct dní. Pec, ve které se chleba pekl, byla vybudována ve spodní části kachlových kamen. Vytápěla se samostatně z chodby, ale kouř šel do společného komína. Ve zdi nad pecí byl drátek jako klapka na zavření komína.

Na chodbě stála truhla, v ní uskladněná mouka, Michal Jakšík i mouku prodával.

Michal a Barbora Jakšíkovi.

„Otec byl pořád marod, takový chroustek, máloco udělal,” vzpomínal Václav Jakšík. „Hos-

podářství vedla matka, ona byla festovní selka. Byla nejen pracovitá, ale také moudrá, navíc advokátka chudých. Lidé se za ní chodili radit a ona je i zastupovala u vrchnosti, sepisovala dopisy. Pomáhala radou i skutkem. Jako porodní bába také napomáhala přijít miminkům na svět. A když někdo umřel, zase obstarávala všechno od umytí nebožtíka po oblečení až po jeho uložení do rakve.“

Na stařenku Barboru vzpomíná dcera Marie Traburová: „Měla nádherné, dobrosrdečné,

Barbora Jakšíková.

blankytně modré oči. Ráda jsem k ní chodila do její světničky, kde mi vyprávěla zážitky. Třeba s hastrmanem na Dolní Bečvě, kde se narodila. Pod mostem tam prý žil hastrman, který k nim chodil na smetanu - stařenka Barbora tomu na mou věru opravdu věřila. Vodník

se ničeho nebál. Když však stařenka začala zpívat staré písničky, pak se k všelijakým lumpačinám přiznával. Stařenka prý toho vodníka na vlastní oči nikdy neviděla, ale tvrdila, že po každé skáče pod mostem do vody.

Někdy jsme seděly na lavičce u chalupy. Stařenka Barbora vyprávěla. Moc ráda jsem jí naslouchala.

Stařenka také uměla číst knížky psané švabachem, i já jsem to od ní trochu pochytila.

Na stařenku Barboru pořád ráda vzpomínám.

Kdežto staříčka Michala si pamatuji, že byl starý, unavený, stále mu bylo zima. Když jsme nechali otevřené dveře, vždycky na nás volal německy: Zu machen! My jsme rozuměli a dveře honem zavřeli.”

Roku 1940 se Václav Jakšík oženil s Annou, rozenou Bolkovou, dcerou Karla a Kateřiny Bolkových z Hážovic. V Hážovicích měli Bolkovi zemědělský statek, provozovali také obchod se smíšeným zbožím.

Vzpomínala Anna Jakšíková: „Doma jsme byli bratři Karel a Jan. Já jsem byla prostřední. Sestra Hermína umřela. Marie byla nevlastní.

Tatínek byl jako vdovec podruhé ženatý."

Svatební fotografie Anny a Václava Jakšíkových.

„S Václavem Jakšíkem jsem se poznala v rožnovském kostele, Václav tam dělal kostelníka. Také jsme se potkávali během cvičení v katolické tělocvičné jednotě Orel. On byl fešák, vysoký, štíhlý. Byla to láska na první pohled. Chodili jsme spolu celé dva roky. Pak jeho maminka Barbora řekla: 'Bud' - a nebo...' Tak bylo to nebo.

Svatbu jsme měli v Hážovicích, tehdy se svatba konala vždycky u nevěsty. K obřadu jsme šli v civilu. Měla jsem na hlavě klobouček v podobě lodičky a v kostýmku. Kamarádky se ptaly, proč nejdu v bílém. Odpověděla jsem jim, že jdu tak-

to oblečená za ty, které si to nezaslouží a přesto jdou v bílém.

Na svatbě byla celá přízeň z obou stran, celkem na čtyřicet lidí.

Od strýčka faráře Mgr. Františka Bolka, který nás oddával, jsme dostali jako svatební dar porcelánovou malovanou jídelní soupravu. Strýček doktor Jan Bolek nám daroval velký Myslbečův kříž. A mně, jako nevěstě, celou výbavu.

Těšila jsem se, že bude u Jakšíků míň polností, než kolik jsme měli doma na hospodářství. To jsem se ale spletla. Když jsem se k Jakšíkům přivdala, měli ve chlévě tři krávy.

Protože tehdy neměli koně, pracovalo se na poli jen s kravami. Já musela dobytek zapřehovaný v pluhu vodit, to mně nevadilo. Jenže netrvalo dlouho, manžel přibral další flák pole. A od papírníka Fassmanna koupil dva koně. Navíc si pořídil včely. Takže o neděli jsem musela na návštěvu k rodičům do Hážovic jít s děckama sama.“

V blízkosti Jakšíkovy usedlosti protékala struha, byla živou tepnou města. Její voda poháněla mlýny, napájela sodovkárnu, sušák, pilu, pa-

pírnu. Zásobovala vodou domácnosti. Každá chalupa měla do struhy své schůdky. Pralo se v ní. Před někdejší lékárnou U Matky Boží se prádlo rozprostřelo na trávě a nechalo na slunku bělit. Kropilo se vodou ze struhy. I ryby ve struze byly.

Děti prožívaly u struhy radovánky. Bylo to místo jejich her. Koupaly se ve struze, pouštěly po vodě lodičky.

I dobytek se ve struze napájel.

V té době bylo město bez kanalizace a veškerý odpad šel do struhy. Protože se voda ze struhy brala také na vaření, vedení města občanům doporučovalo nabírat vodu brzy ráno, dokud je čistá.

Struha vedla kolem Jakšíkovy usedlosti.

Dcera manželů Jakšíkových Marie, provdaná Traburová, vzpomíná: „Struha - to byla idylka. Zvláště v městském zákoutí Na Zahradách. Břehy kolem struhy byly plné květin. U každého domku vedly do struhy schůdky pro snazší přístup k vodě.

Já jsem se ve struze několikrát nechtěně vymáchala, spadla jsem do ní i v zimě. Břehy mi tenkrát připadaly strašně vysoké.

V zimních měsících býval kolem struhy led.

Struha tak byla i nebezpečná. Přes cestu směrem k městskému parku stál dům zvaný Damf (po roce 1990 v něm sídlila Charita, dnes jsou tam různé obchody a provozovny). Tehdy tam bydlela Anežka Haldová. Jednou v zimě šla do struhy pro vodu a uklouzla na zledovatělých schůdkách. Našli ji utopenou až na stavidlech Fassmannovy papírny.“

V roce 1939 po obsazení Československa německými vojsky nastaly zlé časy. Následovalo šest let okupace. Konečně v květnu roku 1945 se blížil konec války.

„Ještě před přechodem fronty se němečtí vojáci usadili na našem dvoře. Rozdělali tam oheň

a opékali prase, takové selátko, které někde ukradli,” vzpomínal Václav Jakšík.

„Zvláště na jednu noc se pamatuji. Fronta už byla za humny. Střílelo se.

Moje matka Barbora měla v naší usedlosti, v místě, kde byla později postavena garáž, výminek. Taková světnice. Ležela právě na lůžku, když jedna střela proletěla přes okno, matce jen kousek nad hlavou. Zaryla se do šatníku a poničila v něm fěrtoch.

Lidé měli strach o majetek. A také o život. Schovávali jsme se na faře ve sklepě. Domů jsme vždycky šli akorát poklidit dobytek.

Při přechodu fronty byla celá Horní ulice vypálena. Byly oběti na životech nejen mezi vojáky, ale i mezi civilisty.

V neděli ráno šestého května v pětáctýřicátém přišli Rusi. Najednou jich všude bylo plno. Tehdy to bylo pro nás pro všechny velké překvapení.“

Válka skončila. Po šesti letech okupace nastal konečně vytoužený klid na práci i na život.

Michal Jakšík zemřel v roce 1954, měl 84 roků. Umřel doma. I jeho žena Barbora zemřela

doma, bylo to roku 1958, měla 78 let. Zemřela 29. září, právě na Michala. To se pak říkalo, že si pro ni přišel její manžel Michal.

Rozloučení s oběma bylo pokaždé z chalupy. Rakev byla vystavena v domě. Z domu se šlo do kostela a pak na hřbitov.

Na jednu příhodu v souvislosti s úmrtím Michala Jakšíka zavzpomínala jeho snacha, paní Anna Jakšíková.

„Rakev se staříčkem Michalem byla vystavena doma ve světnici. Šla jsem do struhy pro vodu, a když jsem se vrátila, začala se látka v truhle hýbat. Položila jsem kbelíky a celá vyhrůžená běžela ven. Myslela jsem, že se staříček Michal probudil – a ona vlezla do truhly kočka.“

Po smrti Michala Jakšíka převzal péči o celé hospodářství jeho syn Václav Jakšík. V té době mu bylo jedenačtyřicet let.

„Nebylo jiné východisko. Hospodářství vždy přebíral nejstarší syn. Takže jsem musel po otcově smrti převzít hospodářství já,“ vzpomínal Václav Jakšík. „A také vyplatit sourozence, mladšího bratra Vojtěcha a sestru Ludmilu. Bratr Vojta jako jediný z nás tří potomků šel na studie, nejprve na gymnázium, pak na kněžství, ale ne-

zůstal tam, stal se učitelem a oženil se.

Hospodářství bylo v hrozném úpadku.”

Jakšíkova hospodářská usedlost měla uzavřenou dispozici s dvorem, stodolou, chlévy, také s obytným stavením. Všechny objekty byly vybudovány ze dřeva.

Kuchyň vyhřívala starodávna kachlová kamna z roku 1943. V nádržce s výpustkou byla stále teplá voda. Vespod pod kamny měla své místo pec na pečení chleba. Po stěnách rozvěšeny svaté obrázky. U dveří do světnice v kleci dva kanárci.

*Anna a Václav Jakšíkovi s dcerou Marií v kuchyni.
Kolem roku 2000.*

„Já jsem měl od dětství také zdraví pochybné,

ale hospodařit jsem musel,” pokračoval Václav Jakšík ve vyprávění. „Právě kvůli slabšímu zdraví jsem se pustil do včel, měl jsem až patnáctery, ty mne držely při životě.

Chodil jsem k doktorovi, někdy přišel doktor také k nám. Dával mi léky, předepisoval jakési patáky. Všecky jsem ukládal do almary.

Jednou, když jsem zase choroval, přišel doktor do stavení. Ležel jsem v posteli. Předepsal mi další léky. A nabádal mne, ať je užívám, abych byl zdravý. Otevřel jsem almaru a ukázal mu všecky ty léky za ta léta, kdy mi je on i další doktoři předepisovali. Všecky jsem je poctivě ukládal do almary. A povídám: Kdybych všecky ty patáky třeba teď snědl, myslíte, pane doktore, že bych byl zdravý? Pokrčil rameny a šel kurýrovat dalšího pacienta.“

„Neměli jsme nijak zvlášť velké hospodářství, ale uživilo nás,” vzpomínal Václav Jakšík. „Zpočátku jsme měli dva hektary a cosi polností, pak tři hektary padesát. K tomu ještě pronajaté pole od paní Petřvalské, to byla rodina, propachtováli jsme od ní na Láni dost velký flák pole.

Živit se zemědělstvím nebylo nikdy snadné.

Na Láni je těžká půda. Na Bučiskách zase samý šterk, takže v suchém roce na něm nebylo úrody. Když přišlo sucho, byl jsem hotový. Pod mlýnem, jak jsou dnes stavebniny, tam to bylo to samé.

Na Láni se zase dařilo obilí a dobře tam rostla řepa setá. To bylo dobré, tak jsem byl proti suchu trochu zajištěný.

Předepsané dodávky, povinný kontingent, ten jsme museli bez ohledu na počasí a úrodu odvádět z veškeré půdy, co byla.“

Do kostela to měli Jakšíkovi jenom pár kroků.

Kolem původního dřevěného kostela Všetech svatých, postaveného již před rokem 1490, se nacházel hřbitov. Roku 1833 byl hřbitov rozšířen a ohraničen kamennou zdí, postavenou občany Rožnova.

Hřbitov u kostela existoval přes sto let. Protože koncem 19. století už nedostačoval, byl zrušený a v roce 1889 zřízen v Dolních koutech hřbitov nový.

„Za mých časů už se na hřbitově u kostela nepohřbívalo,“ řekl Václav Jakšík. „Přestalo se tam pochovávat několik let předtím, než jsem

se narodil. Za mne už byl nový hřbitov v Dolních koutech - nynější starý hřbitov v ulici 5. května. Procesí s rakví chodilo od kostela přes město a přes prostřední most, vedle Brillovy textilní továrny (později MOP, Loana) na tehdejší nový hřbitov.

Za pana děkana Segeta byl hřbitov u kostela změněný na zahradu. Občané pomníky a rámy odstranili. Děkan nechal celý prostor rozorat. Od Mikundy z Tylovic, který měl sadařskou školkou, pořídil mladé ovocné stromky. Ty jsem na někdejšíh hřbitově kolem kostela vysadil já.“

Tak se původní hřbitov u kostela proměnil v parkovou část. Obehnaný kamennou zdí, ve které byla z darů měšťanů vestavěna křížová cesta, se stal oázou přívětivého ticha.

„S kostelem a jeho okolím jsem byl dobře obeznámený,“ řekl Václav Jakšík. „V márnici se ukládaly lidské kosti z těch hrobů, nevím, co se s nimi stalo. Také kulisy k Božímu hrobu se tam uskladňovaly. Tři kozy jako podstavce, protože pódium bylo vyvýšené.

Boží hrob se pokaždé stavěl v předsíni, kde je hlavní vchod do kostela. Kristus Pán byl proti dveřím. Bylo to tam pěkné. Držet stráž u Božího

hrobu chodívali hasiči z Vigantic. Také členové tělocvičné jednoty Orel. Boží hrob jsem stavěl já, to byla moje práce. Po Velikonocích zase všecko rozebrat a uschovat v márnici.“

Na objekt márnice vzpomínala také paní Anna Jakšíková. „Od východu vytváří zídka výčnělek, trochu je vystrčený ven. Vlastně nemá žádný účel. Tatínkova tetička říkala, že právě tam u zdi byla pochovaná nějaká žebračka. Když později její hrob otevřeli, byla neporušená.“

Pořád se nějak žilo, i když to nebylo snadné.

Celé hospodářství měl po Václavu Jakšíkovi převzít jeho syn Václav, narozený v roce 1943.

Roku roku 1945 se manželům Jakšíkovým narodila ještě dcera Marie.

Žádný tehdy netušil, že poválečný čas klidu a práce nebude mít dlouhého trvání.

Otec Václav a syn Vašík Jakšíkovi.

Změna se dostavila po roce 1948. Nastalo neradostné období znárodnování a kolektivizace zemědělství.

„Bylo nás v té době v Rožnově zemědělců dost,” vzpomínal Václav Jakšík. „Já jsem byl, Bajer byl. Květ Holubů a Bill usazení na náměstí. Petřvalská měla grunt na Láni. Zpočátku žádný nechtěl do jednotného zemědělského družstva vstoupit, přece nakonec v něm skončili všichni. Jenom já ne.”

Po roce 1948 postihlo znárodnění i Fassmannovu papírnu. Jan Fassmann (papírník) měl pěkné anglické jezdecké koně, černé s bílými podkolenkami, jmenovali se Dan a Max. Nejlepší koně široko daleko. Fassmann rád jezdil na koni, často na projížďky, někdy také na úřad.

„Po znárodnění papírny mi nabídl oba koně ke koupi. Byl jsem s Fassmannovými trochu známý, koně jsem vzal, ale neměl jsem pro ně připravené stání, proto jsem půl roku jsem chodil přes zahradu k Fassmannům koně zaopatřovat, než jsem u sebe ve dvoře postavil maštal.

Jezdil jsem v té době pro rožnovskou pohřební službu, takže jsem oba koně zapřahal do pohřebního kočáru. Vedoucím pohřebního

ústavu byl Jan Zůbek. Služba to byla těžká, náročná a také nebezpečná. Rožnovský region tehdy zasahoval až na nejvzdálenější kotáry Velkých Karlovic. V zimě cesta s koňmi trvala i několik hodin. Zmrzlý jsem seděl na kozlíku, na sobě deku.

Deky přes hřbet jsem přehodil i koňům, poněvadž byli zpoceni, až se z nich kolikrát kouřilo.

Často jsem měl strach, abych koně při jízdě z prudkého kopce zvládl, aby se pohřební vůz nepřevrátil. Mnohokrát jsem ho musel, nachýlený na bok, dostávat ze závějí.”

Na kozlíku pohřebního kočáru Václav Jakšík.

Na toto období vzpomíná dcera Marie: „Doma s maminkou jsme se vždycky modlily, aby se nám tatínek vrátil. Byly to dlouhé cesty, někdy

se ukázal až pozdě večer.”

Ve vzpomínkách pokračuje Václav Jakšík.

„Oba koně jsem začal používat i do zemědělských strojů. Moc se jim to nezamlouvalo, takže jsem ty fajnové koně musel na práci v zemědělství přenačít. Ale protože jsem nevstoupil do JZD, tak mi oba koně sebrali.”

„Nebylo to pro mne v té době vůbec snadné,” pokračoval Václav Jakšík ve vyprávění. „Pole jsme měli na Bučiskách, kde je lyžařský můstek. Další pole jsem měl na Lázu. A také směrem na Zubersko. V místě, kde jsou dnes stavebniny, tam mi zabavili přes čtyři tisíce metrů čtverečních zemědělské půdy, po čtyřiatřicet roků ji užívali, ani haléra mi za to nedali. Všecko mi znárodnili, nebo vyvlastnili bez nároku na nějakou úhradu či jako za výměnu.

Co se týká zakládání jednotného zemědělského družstva bránil jsem se tím, a byla to pravda, že kvůli chatrnému zdraví nevydržím celý den v jednom záprahu, kdežto jako soukromý zemědělec si dám pauzu, odpočinu si, kdy to je potřeba. A pak - vlastně jsem ani nebyl povinen do JZD vstoupit, protože jsem měl po-

zemky samostatně, mimo scelovací plán. Třeba na Bučiskách, kde sportovci vybudovali lyžařský můstek a celý pozemek vykoupili, jenom zahradu a včely mně tam nechali.

Po celá ta léta jsme nebyli nikde zaměstnaní. Pořád jsme žili jen z toho zemědělství a z té půdy, která nám zůstala. Hospodařit se u nás nepřestalo ani za komunistů. Stále jsme se živili zemědělskou prací a dokázali jsme se uživit. I proto jsem po odchodu do důchodu dostal v pětadesáti letech nejnižší sazbu důchodu - 215 korun měsíčně, to byl můj první důchod.

Tak se mně pomstili. Za to, že jsem nevstoupil do JZD. Hlavně proto, že jsem se po celou dobu v podstatě živil sám jako soukromník. A také, že jsem nábožensky založený." A povzdechl si. „Děti kvůli tomu nesměly jít dál na školy.“

Na toto obtížné období vzpomíná dcera Marie Jakšíková, provdaná Traburová (narozená 26. 10. 1945).

„V roce 1959 jsem končila školu. Můj bratr Vašík byl o dva roky starší, měl ještě rok chodit do jedenáctiletky.

Marie Jakšíková, provdaná Traburová.

V té době už také k nám chodili po trojicích agitátoři. Přemlouvali otce, aby zanechal soukromého hospodaření a vstoupil do JZD.

Tatínek byl poslední kdo ještě nevstoupil do JZD, i když mu agitátoři tvrdili opak. Kramoliš, co byla prodejna nábytku, měl pole. Také Holub. Všichni už tam byli. Bajer byl poslední, nakonec též podlehl nátlaku a vstoupil do zemědělského družstva.

Při těchto agitkách jsme my děti musely být v jiné místnosti. Tři chlapi si nechali otce v kuchyni, přemlouvali ho. Řekli mu také, že když do JZD nevstoupí, tak nám dětem další cestu ke vzdělání všude zatarasí.

Období nátlaku a vyhrůžek pak pokračovalo i v dalších letech. Špatně se na tu dobu vzpomíná.

Tatínek nepodlehl nátlaku a do JZD nevstoupil. I když měl dost špatné zdraví, přesto hospodařil jako soukromý zemědělec až doposledka."

„Ve škole jsem dělala matematické olympiády, až do Prahy jsem jezdila,” vzpomínala Marie Traburová. „Dobře jsem se učila. Maminka ráda chodila na třídní schůzky, vždycky to byla samá pochvala.

I když jsem měla prospěch s vyznamenáním, přesto jsem se dál na školu nedostala.

Na jedenáctiletce byl tehdy ředitelem B., řekl mi, ať jdu do deváté třídy, byla tehdy ve školním roce 1959-1960 v Rožnově první pokusná. Tvrdil, že se pak určitě někam dostanu. Takže jsem šla do deváté třídy.

Bratr Vašík v tom roce vycházel jedenáctiletku.

Nakonec jsme oba zůstali na ocet, protože nás ředitel B. vodil za nos, že ohledně dalšího studia pořád ještě nic nepřišlo.

Čtrnáct dnů před koncem prázdnin jsme šli s bratrem Vašíkem znovu za ředitelem B., zeptat se, jak všechno dopadlo. Řekl, že jsme se nikam nedostali, že máme špatný posudek, že jsme náboženští fanatici, otec soukromý zemědělec, a to že je špatné. Ale že nám poradí, že je v Tesle učňovská škola, tam si máme dát oba dva přihlášku.

Čtrnáct dnů před koncem prázdnin jsme oba v Tesle absolvovali zkoušky do učňovského střediska. Seděli jsme sami dva ve velké místnosti. Přezkoušeli nás. Oba jsme zkoušky udělali. Pak ale řekli, že je to učňovská škola pro muže - frézaře, soustružníky a podobně, že to pro ženu moc není. Také řekli, že bratra Vašíka do té školy vezmou. Takže bratr Vašík byl přijatý, kdežto já ne."

„Když bratr Vašík prvního září do učňovského střediska nastupoval, požádal mne, ať ho doprovodím. Šla jsem s ním do té jeho školy. Držel mne za ruku. Zaklepal na ředitele, tehdy jím byl pan Dohnal. Řekl mu, že on se místa vzdává, ať vezmou mne, že on se ve světě neztratí, že si nějakou práci najde, ale pro mne by to bylo horší jít pryč z Rožnova.

Tak jsem se nakonec do učňovské školy, místo mého bratra Vašíka, dostala já.

Vyučila jsem se frézařkou s výborným prospěchem a s vyznamenáním, hned jsem také dostala nejvyšší třídu odbornosti.

Při zaměstnání jsem si pak také dělala v Hranicích večerní zdravotní školu. Tesla, kde jsem

byla zaměstnána, mi večerní školu neplatila, poněvadž to nebyl jejich obor. Zameškaný čas jsem si musela nadpracovávat v nočních směnách. Bylo to velmi náročné.

Nakonec jsem musela školu, i když velmi nerada, ze zdravotních důvodů opustit.

Vašík vystudoval večerní průmyslovou školu ve Vsetíně. Pracoval jako cizelér a kontrolor v AVTB Valašské Meziříčí (automatická výroba televizních baněk). Zemřel v listopadu roku 1968, bylo mu pouhých pětadvacet let.

Ten člověk, který na nás v té době psal tak špatné kádrové posudky, že mne ani bratra Vašíka nevzali na žádnou pořádnou školu, když jsem pak pracovala v Tesle na fréze, stále se ke mně hlásil. Také na mne volával málem přes celou ulici, jako ten nejlepší známý a přítel a jako kdyby se nic nestalo. Podnes na to vzpomínám nerada. Odpustila jsem, ale zůstává to stále uvnitř. Byla to krutá, nespravedlivá doba. A byli to lidé dvou tváří.”

Manželé Jakšíkovi si uchovali na staré časy i pěkné vzpomínky. Třeba na cestu prezidenta T. G. Masaryka a ministra Jana Šrámka přes

Rožnov na Radhošť. Pak také na první Valašský rok 1925.

Rádi vzpomínali na někdejší dřevěný Rožnov, kdy ve sváteční dny, na Boží tělo a v církevní svátky, chodívali vždy oba v kroji.

„Byl pěkný, ten starý Rožnov, jak se o něm zpívá v písničce *Rožnove, Rožnove, dřevěné městečko...*“, usmíval se Václav Jakšík. Pak dodal: „Je pěkný i ten současný, moderní. Zkrátka každá doba má své.“

V roce 1970, protože obytné dřevěné stavení už bylo chatrné, přestavěl je Václav Jakšík na zděné. Takže dávno staré časy u hospodářské usedlosti připomínala už jen stodola, která se zachovala v původní podobě.

V roce 2000 oslavili manželé Jakšíkovi diamantovou svatbu.

„Přišly během let doby všelijaké, ale vydrželi jsme spolu, ani raz jsme od sebe za celý čas neutekli,“ uvedla paní Anna Jakšíková.

Václav Jakšík oslavil 27. září 2003 devadesátiny. Narodil se v Rožnově pod Radhoštěm a tamtéž zemřel 9. prosince 2004. Na věčnost odešel hospodář poslední zemědělské usedlosti, usazené téměř v centru města Rožnova

pod Radhoštěm.

V domku č. p. 18 v Pivovarské ulici zůstala vdova paní Anna Jakšíková. Narodena byla dne 15. 7. 1918. Dožila se požehnaného věku 89 let a zemřela 5. září 2007.

Na nynějším starém hřbitově (ulice 5. května) jsou pohřbeni Michal Jakšík (1870-1954) a jeho žena Barbora (1882-1958). Ve stejném hrobě odpočívá i Vašík (Václav) Jakšík (16. 9. 1943 - 12. 11. 1968).

Protože se na starém hřbitově přestalo pohřbívat, byli Václav Jakšík a jeho žena Anna uloženi na hřbitově v Tylovicích.

V závěru 20. století bylo rozhodnuto vybudovat v Rožnově pod Radhoštěm jihozápadní obchvat a tím vytěsnit z náměstí nákladní dopravu. Město tak prošlo největší proměnou od ukončení rekonstrukce Masarykova náměstí v roce 1997.

Trasa obchvatu vede od Bystřického mostu kolem Hážovky ke křižovatce u Základní školy Videčská, kde se napojuje na dolní most a světelnou křižovatku poblíž restaurace U Janíka.

Změny se dotkly také někdejšího starého hřbi-

tova u kostela. Část kamenné zdi, včetně kapliček křížové cesty, byla v jižní části demontována a vše bylo znovu postaveno blíž ke kostelu.

Jihozápadní obchvat procházel pouhé dva metry od Jakšíkovy hospodářské usedlosti.

Zrušeny byly zahrady za kostelem. Farská zahrada zmenšena. Zanikly zahrádky. Prostor za Molitorovými a za velkoprodejnou Albert, který býval oázou klidu, všecko zaniklo.

Nová komunikace zcela změnila toto klidné zákoutí někdejšího Rožnova.

Dne 8. prosince 2008 rozhodla rada města Rožnova pod Radhoštěm na svém mimořádném zasedání v souvislosti s budováním jihozápadního obchvatu města o demolici objektů Jakšíkovy usedlosti.

Demoliční práce byly zahájeny v 50. týdnu roku 2008. Ještě do konce toho roku byla 448 let stará hospodářská Jakšíkova usedlost, vůbec poslední v blízkosti středu města, odstraněna a definitivně zanikla.

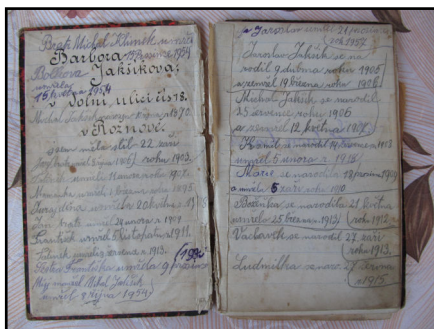
Spolu s ní zanikl i kus historie města Rožnova pod Radhoštěm.

Poblíž Jakšíkovy usedlosti byly dobře patrné zbytky můstku přes někdejší struhu.

Zlatá svatba Michala a Barbory Jakšíkových.

Záznamy stařenky Barbory Jakšíkové.

Hrob staříčků Michala a Barbory, a jejich vnuka Vašíka, na starém rožnovském hřbitově.

Sporák v kuchyni někdejšího domu Jakšíkových.

Manželé Jakšíkovi kolem roku 2000.

Jakšíkova rodina: Matka Anna, dcera Marie a otec Václav. (Asi roku 2000.)

Václav Jakšík na kondiční procházce kolem hospodářské usedlosti. (Asi roku 2000.)

Demolice Jakšíkovy usedlosti v prosinci 2008.

Po 448 let staré Jakšíkově usedlosti nezůstal kámen na kameni.

*Prameny: Kramoliš Čeněk: Rožnovský okres. Brno 1907.
Okres Vsetín. Vydaly v roce 2002 Hvězdárna Valašské Meziříčí,
Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Okresní úřad Vsetín.*

Richard Sobotka

Mizející historie
Hospodářská usedlost Václava a Anny Jakšíkových
Pivovarská ulice č. p. 18 Rožnov pod Radhoštěm

Vydala Městská knihovna
Rožnov pod Radhoštěm
příspěvková organizace
Bezručova 519
756 61 Rožnov pod Radhoštěm
tel.: 571 654 747
777 808 695

e-mail: knihovna@knir.cz

<http://www.knir.cz>

ISBN: 978-80-87334-29-4

Edice Milé tisky, svazek č. 12

Odpovědná redaktorka Marcela Slížková.

Sestavil a graficky upravil Richard Sobotka.

Foto, reprofoto autor a archiv městské knihovny.

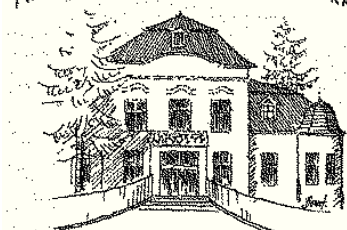
Logo a kresba Vladimír Bartošek

Redakční rada: Marcela Slížková, Ivan Bajer, Vladimír Bartošek,
Pavel Hon, Richard Sobotka, Jan Surý, Helena Uhrová.

Rožnov pod Radhoštěm 2016

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ROŽNOV POD RAD.

MILÉ TISKY